

En rättspolitik för helhet och långsiktighet

- fokus på brottsoffrets perspektiv

Inledning

Att kunna garantera medborgarnas trygghet är en av statens mest grundläggande uppgifter. För en stabil stat krävs beståndsdelar såsom ett starkt försvar, en kontrollerad ekonomi och ett kraftfullt rättsväsende.

För att kunna bygga upp en trygg tillvaro för medborgarna krävs att det finns en respekt för de spelregler som samhället satt upp. Det handlar om att skydda de som är svagast. För brottsligheten är också en social orättvisa där de som redan är utsatta drabbas allra hårdast. De senaste decennierna har fokus snarare varit på att sociala orättvisor leder till brott, men KDU menar att det är dags att fastslå att det inte är synd om brottslingar, det är däremot synd att människor blir brottslingar.

Denna tycka-synd-om-mentalitet har lett till att brottsoffren har hamnat i skymundan i debatten. Samhället har vänt ryggen mot dem som fått sin cykel stulen eller fått sin brevlåda söndersparkad, och då kan inte heller brottsoffret få den upprättelse som hon har rätt till och samhället har ett ansvar att ge. Det är dags att ställa brottsoffrets perspektiv i centrum för svensk rättspolitik. Brotts ska utredas och brottslingen ska ställas till svars för sina handlingar. Det handlar om att ta itu med vardagsbrottsligheten och om att ha med brottsofferperspektivet i alla delar i rättsprocessen.

Alla människor har rätt att känna sig trygga där de bor. Om vi inte kan känna oss trygga ute på gator och torg eller där vi bor, väljer vi att flytta till vad vi uppfattar som tryggare områden. Detta beteende förklarar bland annat varför efterfrågan på s.k. gated communities ökat. En tredjedel av sveriges befolkning kan numera tänka sig att bo i ett sådant. Segregation är en annan effekt av otryggheten. Men medan vänstern försöker hålla bemedlade till svars för att de väljer att bosätta sig i ”rika och trygga” områden, menar vi på att problemet är att det finns otrygga områden och att detta måste bekämpas.

Vi har alla ett personligt ansvar för det vi gör. Det finns omständigheter som smalnar av en persons handlingsmöjligheter, men alla människor har i slutändan alltid ett val. KDU menar generellt att den som begår brott har, som moralisk person, fattat ett beslut som hon i rättvisans namn också måste ta konsekvenserna av.

Brottsförebyggande

Ett tryggt samhälle byggs inte uppifrån. Människor ska kunna känna trygghet på gator och torg, trygghet i sitt hem och också att känna sig trygg i sin gemenskap med andra. Att skapa stabila, trygga familjer är det effektivaste sättet att förebygga kriminalitet. Därför är en bra familjepolitik grundläggande för ett tryggt samhälle. Det är viktigt att barn under sin uppväxt får vuxna förebilder som sätter ett gott exempel av vad det innebär att vara en god medborgare. Det är i de tidiga åren som man lär sig ta ansvar för sina handlingar och för sina misstag. Man lär sig att det hör till livet att göra fel, men att ens handlande också får konsekvenser.

Skolan har också en viktig roll i barnens uppväxt. I de familjer där föräldrarna brister i sin roll är kanske skolan den enda plats där man kan fånga upp ungdomar som hamnat snett. Skolan kan vara en länk mellan familj och socialtjänst och måste alltid vara noga med att anmäla missförhållanden.

Samhället ska överföra sunda värderingar och måste sätta tydliga gränser för barn och ungdomar som bryter mot lagen. Det är bevisat att ungdomar som begår brott löper större risk att återfalla i kriminalitet i vuxen ålder. I en undersökning som gjordes 2005 angav hälften av alla 9:e klassare att de under det gångna året stulit något. Det är en minskning från tidigare år, men visar ändå att det är allt för vanligt att ungdomar begår lättare brott. Samhället behöver kraftfulla och snabba insatser mot ungdomar som begår brott. KDU ställer sig positiv till bekymringssamtal för de barn och ungdomar som begått sina första brott. En metod som visat sig effektiv för att få bort ungdomar från sitt brottsliga beteende innan något allvarligt inträffar. Metoden har tidigare använts i Norge och går ut på att ungdomen, tillsammans med sina föräldrar, kallas till en serie möten med polis och socialtjänst. Mötena ska kunna ske snabbt efter en polisanmälan och utan någon krånglig rättsprocess. Samtalen ska ge tillfälle för reflektion och ge förslag på åtgärder för att förändra situationen.

Vi vill även införa ungdomsdomstolar för att minska handläggningstiden och sätta stopp för den unga förövarens brottsliga bana i ett tidigt skede. Straffrättsåldern är idag 15 år, men då vi idag står inför en situation där vi tyvärr har många gärningsmän som är yngre än så behöver man skapa möjligheter att lagföra personer som är yngre än så. Idag går det inte att sätta in rätt åtgärder för dessa personer vilket ofta leder till att de kommit långt på sin kriminella bana innan de är 15 år och kan börja lagföras. KDU vill därför göra det möjligt att utreda även de brott som begås av personer under straffrättsåldern.

Nolltolerans

Det är sällan någon börjar sin brottsliga bana genom att råna en bank. Vägen in i en kriminell livsstil tar snarare sin början med t ex en cykelstöld. KDU vill införa en nolltolerans mot brott som inte bara blir retorik utan som omsätts i praktik. Föredömet är den modell som använts i New York som bidragit till en minskning av antalet våldsbrott med 75 % på 15 år. Under samma tidsperiod har Sverige haft en ökning på över 300 % av antalet anmälda vålds- och sexualbrott. Att ta itu med detta problem kommer att innebära höga kostnader för samhället kortsiktigt, men som vi kommer få igen mångfalt i framtiden. År 2007 anmäldes 1,3 miljoner brott i Sverige. 75 % av dem var under brottskod 1 som innefattar våldsbrott, sexualbrott, rån och skadegörelse. Bland dessa brott klarades bara 5,8 % upp. En siffra som borde få varje politiker att agera. Det är dags att sluta tro att det går att vinna kampen mot kriminalitet genom att bara attackera toppen av isberget.

Ett exempel på hur man i New York omsätter nolltoleransen i praktiken är att varje gång någon ringer SOS-alarm så kommer polisen omedelbart dit samtalet spåras. Även om man av misstag ringer till 911 så kommer de och knackar på. Detta för att garantera att den som gör ett försök att nå polisen får hjälp, även om man sen är oförmögen att berätta vad som har hänt eller om man under hot skulle bli tvingad att säga att faran är över.

Civilkurage

Sverige behöver bli ett hederligare land. Det är självklart att man ska lita på att staten rycker in om man skulle utsättas för brott, men KDU tycker att man också ska kunna lita på att ens medmänniskor finns där om man hamnar i nöd. Det behövs fler människor som inte tittar bort när man ser någon bli nedslagen på gatan. Vi har i samhället upprättat ett antal rättigheter som varje människa får ta del av. Det inkluderar rätten till liv, hälsa och egendom. Därför har alla människor också en moralisk plikt och skyldighet att gripa in när någons rättigheter hotas. Det behöver inte betyda att en ung tjej ska ge sig in fysiskt i ett slagsmål mellan två män, det kan räcka att lyfta luren och ringa polisen. Det borde alla klara av. Vi vill därför införa en civilkuragelag som innebär att man har en skyldighet att, efter förmåga, ingripa om man ser ett brott begås.

Viss typ av brottslighet är knuten direkt till den plats där de begås. Det kan gälla både vid bankomaten eller utanför krogen. Vid dessa platser kan säkerhetskameror ha en stark förebyggande effekt. KDU menar dock att man måste vara mycket restriktiv när förslag kommer om att samköra och bygga ihop kameraövervakningssystem. Detta för att skydda den personliga integriteten. Men ställer oss positiva till att kameror placeras där kriminaliteten har en direkt anknytning till platsen.

KDU vill:

- Att kommunerna ska arrangera föräldrautbildningar även för de föräldrar vars barn hunnit bli tonåringar
- Att det inrättas särskilda ungdomsdomstolar
- Att Sverige inför nolltolerans mot brott
- Att det inrättas en civilkuragelag
- Att även brott som begås av ungdomar under 15 år ska utredas
- Att fler kommuner använder sig av s.k. bekymringssamtal
- Att göra det möjligt att sätta upp säkerhetskameror vid de offentliga platser där kriminaliteten är knuten direkt till platsen.

Straffrätt

Idag i svenska domstolar är straffet en angelägenhet strikt mellan stat och brottsling, brottsloffret är fränkopplat i straffmätningen. Straff ska stå i proportion till svårighetsgrad och uppsåt, sedan finns ett stort antal omständigheter som ger rabatt. Straff ska verka i avskräckande syfte och förhindra återfall. Detta är enligt oss ett felaktigt synsätt som måste reformeras så att även brottsloffret är inkluderat i straffmätningen.

Kristdemokratisk syn på straff

En av grundpelarna i kristdemokratisk ideologi är ofullkomlighetstanken. Alla människor är enligt denna princip ofullkomliga. Vi begår alla misstag och agerar fel vid olika tillfällen i livet. Dessa misstag får man ta konsekvenserna av då man har ett personligt ansvar för sitt agerande, men alla människor förtjänar en andra chans. Att begå en kriminell handling är ett beslut som man som moralisk varelse väljer att göra.

I debatten talas det om brottslingars rehabilitering och återanpassning till samhället. Man ger vård och behandling för att omvandla brottslingen till en god medborgare. Vård och behandling kan dock inte räknas som ensamt mål när man dömer ut ett straff. Att begå brott är inte en sjukdom. Att vid sina sinnens fulla bruk begå brott är ett moraliskt beslut. För att uppnå rättvisa behöver man se på straffet som ett sätt för samhället att ge brottsloffret upprättelse och för brottslingen att sona sina brott och få förlåtelse från samhället. Det är först när straff utdöms i proportion till brottet som straffet får en botgöringseffekt som har ett moraliskt och etiskt perspektiv, som saknats i svensk rättskipning. KDU ställer sig också skeptiska till straff i avskräckande syfte eftersom det förringar människovärdet och förvandlar människor till verktyg för att hålla andra personer på plats.

För att straff ska nå proportion till brottet behöver man lyfta in brottsloffrets perspektiv i straffmätningen. Att ta någon annans liv måste alltid vara värre än att ta någon annans pengar. De brott som direkt kränker andra människors människovärde måste alltid ses som den värsta typen av brottslighet. Där är den grövsta kränkningen mot människovärdet mord, men även andra brott som vålds- eller sexualbrott behöver leda till strängare straff då de har ett brottsloffret som ska tas med i bedömningen. Straff bör därför inte bara dömas för brottet i sig utan i relation till straff för annan brottslighet. Att det utdöms längre fängelsestraff för ekonomisk brottslighet än grov misshandel eller våldtäkt ser vi som ett stort problem.

Samtidigt menar KDU att det inte bara är straffskalorna som är problemet utan att de inte används fullt ut. Framför allt är det problematiskt att domstolar sällan utnyttjar den övre delen i straffskalan. Högsta domstolen fastslår vilken norm som gäller och har under årens lopp förändrat praxis så att allt lägre straff döms ut. Politiker fastslår vilken straffskala som ska gälla för ett visst brott och HD bör i konsekvensens namn fastslå principerna för alla delar i skalan, alltså även definiera vad som ska krävas för att utdöma maxstraff. Idag har HD i flera fall fastställt normer för när man ska gå under minimistraff men sällan när man ska utdöma maxstraff. Med ett sådant system är politikens påverkan på straffrätten helt undanröjd.

KDU välkomnar de förslag som alliansregeringen tagit fram om att utöka alternativen till fängelse på livstid. Vid mord fanns tidigare bara 10 år eller livstid som påföljd, vilket i de fall

där det vägts mellan dessa två har 10 år ändå blivit utslaget. Vi vill också avskaffa preskriptionstiden för mord. Det är orimligt att man med tidens hjälp kan slippa stå till ansvar för att man tagit en annan människas liv.

Straffrabatt

När en domstol ska döma en förövare så finns det ett stort antal omständigheter som ger rabatt. Brottslingar får bland annat mängdrabatt på samma sätt som man på rean kan ta 3 och betala för 2. Rabatt ges också om gärningsmannen är ung, om offret dröjt att anmäla och för ett antal andra situationer. KDU menar att om rättsäkerhet ska gälla för brottsoffret så måste man avskaffa mängdrabatten. Det blir också fel när ett brottsoffer inte får samma upprättelse för att hon inte anmäler direkt efter brottstillfället. Resonemanget har varit att det inte är brottslingens fel att offret väntar med att anmäla. Men i många fall kan själva brottet ge effekter så att brottsoffret inte vågar anmäla. En orättvisa blir inte mindre orättvis för att den begått längre tillbaka i tiden.

KDU vill:

- att återupprättelse ska användas som princip i straffmätning och att straff ska sona skulden till brottsoffret och återupprätta brottslingen
- att straffen för vålds- och sexualbrott höjs
- att Högsta domstolen ska åläggas att definiera vad som krävs för att döma i hela straffskalan
- att preskriptionstiden för mord avskaffas
- att mängdrabatten avskaffas
- att straffrabatten för sen polisanmälan avskaffas

En poliskår som arbetar efter subsidiaritetsprincipen

New York har, liksom Sverige, 9 miljoner invånare, men har dubbelt så många poliser. Sverige har idag fler anmälda brott än New York i nästan alla kategorier; misshandel, inbrott, våldtäkt, rån, stöld. Den utveckling som har skett i den amerikanska staden, med tryggare stadsdelar och minskad brottslighet, är något som Sverige bör ta efter. KDU tycker det vore rimligt att man fram till år 2020 dubblar antalet poliser. Gör man det får man dels samma nivå som framgångsstaden New York, men når också över snittet för EU som ligger på 3,5 poliser per 1000 invånare.

För att kunna jobba för nolltolerans mot brott så tror KDU att det till stor del behövs närpoliser som kan ta hand om den vardagsbrottslighet som finns ute i kommunerna. Det är en ganska liten del av brottsligheten som är av så pass allvarlig grad att den behöver en statligt styrd poliskår. Istället är det dags att kommunalisera polisen, inte minst för att öka det politiska ansvaret i rättspolitiska frågor. Ofta finns det ett stort lokalt tryck på att utöka polisens närvaro, men lokalpolitikerna är bakbundna av att polisen styrka, och därmed lokala närvaro, enbart beslutas av riksdagen.

Det är självklart inte bara antalet poliser som avgör, polisen behöver också bli effektivare och synas mer. En svensk polis löser i snitt tre brott per år. Vi behöver poliser som spenderar mindre tid framför skrivbordet och mer tid ute på fält. En stor mängd brott begås då polisen inte jobbar, därför behöver deras verksamhet anpassas efter kriminaliteten. Bovarna tar inte ledigt bara för att polisen gör det.

I ett samhälle där brottslingarna använder allt modernare metoder kräver det också att polisen tar till extraordinära metoder. I flera andra länder använder polisen sig av brottsprovokation för att sätta fast grova brottslingar. I Sverige använder man sig av bevisprovokation som metod för att provocera fram bevis för brott som redan begåtts eller pågår. Skillnaden retoriskt har varit viktig för både polis och politiker, men i realiteten finns det många fall som rör sig i gränslandet mellan vad som faller under vilken kategori. KDU vill utöka möjligheterna för svensk polis att använda sig av brottsprovokation, först och främst för särskilda typer av brott. Exempelvis bör detta gälla brott som pedofili, ett brott som är lika fel att begå, oavsett om du haft för avsikt att göra det innan. Man bör också utreda att använda det på grov organiserad brottslighet som människohandel och grov narkotikasmuggling.

KDU vill:

- att man fram till år 2020 dubblar antalet poliser i Sverige.
- Att polisväsendet kommunaliseras
- Att man öppnar upp för polisen att använda sig av brottsprovokation för att bekämpa pedofili, barnpornografi och människohandel

Rättssäkerhet

Alla människor ska vara lika inför lagen och ha skydd från övergrepp av annan person eller av samhället. Rättssäkerhet handlar också om att kunna lita på att det sker en utredning om man utsätts för brott.

Även när det gäller rättssäkerhet behöver brottsoffret få större uppmärksamhet. För de personer som får rätt till skadestånd enligt en dom, ska samhället garantera att brottsoffret får sina pengar även om gärningsmannen inte är förmögen att betala. I många fall kan inte brottsoffret självt hävda sin rätt och då faller ett tungt ansvar på de anhöriga. Dessa bör erbjudas ett ombud som hjälper till med det praktiska inför en rättsprocess.

Personer som är särskilt utsatta och i behov av skydd är de som har bevittnat eller varit offer till en brottslig handling. KDU anser att det vittnesskydd som finns idag är långt ifrån tillräckligt. En person som ska vittna i rättegång ska aldrig känna fara för sitt liv eller till person. Idag ska det mycket till för att få delta i de tyngre och mer omfattande vittnesskyddsprogrammen. Ett kraftfullt vittnesskydd ska hellre ges för ofta än för sällan. Med de bristande resurser som vittnesskyddet har idag så vinner ibland de kriminella organisationerna över samhället och lyckas få tag på information för att framföra nya hot. Något vi tycker undergräver förtroendet för rättstaten på ett mycket allvarligt sätt.

KDU vill:

- att brottsoffer garanteras utbetalning av ersättning av en statlig myndighet när gärningsmän är oförmögna att betala och att gärningsmannens skuld överförs till kronofogden
- att anhöriga till brottsoffret erbjuds ett ombud som kan hjälpa till med det praktiska inför en rättsprocess
- att de vittnesskyddsprogram som finns utvecklas och att det inte ska finnas ekonomiska begränsningar för vad det kan kosta att skydda ett vittne

Alkohol, narkotika och kriminalitet

Missbruk av alkohol och narkotika bryter inte bara ner familjer utan har också starka kopplingar till kriminalitet. Många våldsbrott följer i alkoholens och narkotikans spår, men även vardagsbrott och rattfylleribrott kommer till följd av att människor missbrukar dessa droger. Alkohol- och narkotikamissbruk innebär stora kostnader för samhället, både ekonomiskt och socialt.

Narkotikasmuggling är ofta kärnan i organiserade ligor och för med sig annan brottslighet. Man kan inte bekämpa den typen av kriminalitet utan att bekämpa narkotikamissbruket eftersom det är personen längst ner i kedjan som garanterar efterfrågan. Det är därför viktigt att göra tidiga insatser för att förhindra att unga fastnar i missbruk. Polis ska i större utsträckning använda sig av urinprov eftersom det är ett enkelt sätt att bevisa om brott har begåtts. Detta bör även kunna göras utan målsmans samtycke om den misstänkta är minderårig.

För att kunna göra åtgärder i ett tidigt stadium behöver alla landets skolor ha en antinarkotikapolicy med konkreta åtgärder där man snabbt ska koppla in socialtjänst och polis. Det kan också behövas en viss uppluckring av sekretess mellan dessa tre aktörer för att alla parter ska veta att rätt insatser genomförts.

KDU vill:

- Att polisen ska kunna ta urinprov på minderåriga utan målsmans tillstånd.
- Att straffen för smuggling och langning skärps.
- Att alla skolor ska ha en antinarkotikapolicy med en konkret åtgärdsplan

Kriminalvården

Kriminalvårdens allra största utmaning och uppgift är att minska antalet återfall i brott. Det behövs en bred kraftsamling för att bryta brottspiralen för de som döms till fängelsestraff. KDU vill se kanadamodellen som förebild vid reformerandet av svensk kriminalvård. Vi tycker att man behöver inrätta fler obligatoriska behandlingsprogram som är anpassade efter individen. Målet måste vara att övergången mellan fängelse och återgången till livet i samhället ska bli så naturlig som möjligt. Därför bör delar av de program som de intagna genomgår fortsätta även efter att fängelsestraffet är avslutat. Fokus ska vara inriktat på framåt och inte bakåt.

Kriminalvården står också inför nya utmaningar med intagna med ett tungt belastningsregister och gängbildningar i fängelserna. KDU menar att de som fortsätter med kriminalitet under pågående fängelsestraff ska få sina straff förlängda. Det samma gäller för rymningsförsök och annan aktivitet som visar att man inte har brutit med ett negativt beteende och att man inte är redo att möta samhället. Det ska löna sig att vara skötsam och straffa sig att bryta mot reglerna. Dessa nya problembilder ställer också högre krav på kriminalvårdens personal. För att förhindra att de utsätts för hot och tvingas smuggla in narkotika bör alla personal genomgå visitation när de träder in i anstalten.

Andelen narkotikamissbrukare på svenska anstalter ökar. Detta trots att flera insatser gjorts de senaste åren. Kriminella som har narkotikaproblematik måste bli av med sitt missbruk för att kunna lämna sitt brottsliga liv bakom sig. Det behövs ännu fler kraftfulla insatser för att narkotikan ska försvinna från svenska fängelser. Förutom ordentliga visitationer vid inpassering bör det också finnas minst en narkotikahund på varje anstalt.

KDU vill:

- att man inrättar fler individanpassade behandlingsprogram i kriminalvårdens regi
- att det ska finnas möjlighet att förlänga fängelsestraffen för de brottslingar som fortsätter med kriminalitet inne på anstalten och för de som gör rymningsförsök
- att all personal ska genomgå visitation när de träder in i anstalten
- att det ska finnas minst en narkotikahund på varje kriminalvårdsanstalt

Internationell brottslighet

En följd av globaliseringen är att gränserna för brottslighet suddas ut. Som bekant kräver gränsöverskridande problem gränsöverskridande lösningar. I många fall kan arbetet med den internationella organiserade brottsligheten effektiviseras genom ett bättre informationsutbyte mellan staterna och deras brottsbekämpande myndigheter. Människohandel är vår tids slaveri och det måste till en kraftfull insats från flera länder för att sätta fast de grupper som gör sig skyldiga till denna typ av brott. EU har öppnat upp goda möjligheter för ett samarbete mellan tull och polis i medlemsländerna, det är ett arbete som behöver intensifieras.

KDU vill också uppmärksamma den del av sexturismen som innefattar barnprostitution. Vi ställer oss bakom den lag som gör det förbjudet för svenskar att köpa sex av barn även utomlands. För att uppfylla den lagen krävs ett världsomspännande samarbete mellan olika myndigheter. Så fort ett land uppför strängare lagstiftning på området så åker turisterna till ett nytt. Det är detta som skett när Thailand nu ansträngt sig för att komma åt problemet, sexköparna åker nu istället till länder i Afrika och Latinamerika.

De senaste åren har en ny hotbild mot västvärlden dykt upp, terrorism. För att bekämpa detta nya hot krävs också nya metoder. Att verka för demokratisering och mot fattigdom är en viktig del, men man behöver också kraftfullt argumentera emot de extrema idéströmningar som gör att människor går med i terrororganisationer.

År 2003 fanns det enligt Europol över 4000 kriminella grupper i EU som tillsammans hade över 40 000 medlemmar. En insats som Sverige bör göra för att bekämpa den organiserade brottsligheten är att förbjuda deltagande eller stöd till kriminella organisationer som rasistiska organisationer, maffiaorganisationer eller terroristorganisationer. Detta dels för att uppfylla den FN-konvention om avskaffande av all form av rasdiskriminering, men även för att bidra med en stark insats mot terrorismen och den organiserade brottsligheten. Sverige får aldrig bli en frizon för dessa organisationer.

KDU vill:

- att samarbetet med bekämpning av internationell brottslighet, exempelvis trafficking och smuggling av droger och vapen, intensifieras
- att polis och tull ges ökade resurser och ökade befogenheter
- Att deltagande eller stöd till kriminella organisationer förbjuds.